

Kære læsere

Der er nok ikke noget at sige til, at mange af os kigger igennem vinduerne en ekstra gang, ud i solen, og tænker: Sommerferien. Den er velfortjent. Desværre skæmmes forventningens glæde i mange kommuner af besparelsesplaner. Den finansielle krise fungerer i kommunerne som en bombe med forsinket effekt: Viden om underskud i kommunebudgetterne aktiveres nu helt konkret i vores tilværelse. Først og fremmest er det vores borgere, som mærker krisens hårde frost midt i sommermånederne. Deres børns institutioner lukker, de mærker bl.a. mere stress og mindre opmærksomhed på hospitalerne og andre steder. For den engagerede medarbejder er det også dybt utilfredsstillende at få ressourcer til sit arbejdsområde nedskåret. Er det i det lys så uforståeligt, at mange, både borgere, medarbejdere på de forskellige forvaltninger og politikere begynder at sende skæve blikke til miljø- og klimaområdet, som er prioriteret i Green Cities kommunerne? Jo, det er faktisk forståeligt. Men er det så det rigtige udvalgte offerlam? Er spørgsmålet om, hvad miljøarbejdet koster, rigtigt stillet? Selvfølgelig skal man stille sådant et spørgsmål. Men hvis det skal være relevant, skal det omfatte hele problematikens aspekter. Hvad koster miljøarbejdet og klimaindsatsen, og hvad ville omkostningerne være, hvis man satte dem på stand by? Forskere fortæller os, at både økonomiske, menneskelige og miljømæssige omkostninger vil forandre vores liv i meget større grad, end

besparelser og lukninger i institutionerne gør nu. Så en kortsigtet besparelse kan have ganske lange og uigennemskuelige konsekvenser.

På Dunkerque konferencen, som vi bringer en række artikler fra, hørte vi meget om miljøkonsekvenser og klimaforandringer i mange lande sydpå. Jeg kan hilse og sige at det er deres bitre erfaring, at det er bedre at forebygge, end at reagere. I de artikler, som fortæller om det daglige miljø- og klimaarbejde i Green Cities kommuner, kan man netop se én gennemgående rød tråd: forebyggelse. I Allerød skaber man levesteder for truede dyrearter, i Ballerup passer man på miljøet og sparer ressourcer igennem miljøledelse i et svømmebad, i Kolding satser man på klimarigtigt byggeri og i Albertslund har man i mange år lavet systematiske beregninger af og beretninger om miljø- og klimastatus. Godt gået, og sommerferien er virkelig velfortjent! Vi har også fortjent at bo i sunde omgivelser og med de nødvendige ressourcer. Vi har fortjent at bo i grønne, bæredygtige byer. Lad os derfor fortsætte vores Green Cities miljøsamarbejde ufortrødent, når vi mødes udhvilede igen.

Leif Pedersen

I JULI KAN DU BL.A. LÆSE:

S1 Formandens leder...

S3 "Bæredygtige byer" i Dunkerque

S6 Guldsmiden og kartoffeltrolden

S9 Nye muligheder i Kolding

S2 Korte nyheder

S4 Dunkerque konference

S8 Om renheden

S11 En god dag for miljøet

Nyheder

Korte nyheder fra Green Cities.

Green Cities Prisen 2010

Hvert år uddeler Green Cities en miljøpris til en person, organisation eller virksomhed i en af Green Cities kommune. Prisen uddeles for særlig indsats for bæredygtig udvikling. Prisen uddeles ved efterårskonferencen, som i år finder sted i Albertslund d. 27. - 28. oktober.

Men allerede nu vil medlemskommunerne eftersøge værdige prismodtagere. Har du en ide, så kontakt Green-Cities koordinatoren i kommunen. Koordinatoren kender kriterierne for at modtage prisen og har et skema, som skal udfyldes i forbindelse med indstillingen. Prisforslagene skal sendes til sekretariatet info@miljokommunerne.dk senest d. 1. september 2010.

Sæt X i kalenderen d. 27. og 28. oktober.

Green Cities efterårskonference løber af stablen i Albertslund den sidste uge i oktober. Det skal handle om forankring af miljøarbejdet. Nærmere om program og tilmelding kan findes på Green Cities hjemmeside www.greencities.dk efter sommerferien.

Green Cities - initiativtager til nyt EU-projekt

Albertslund, Allerød, Ballerup, Herning, Kolding, København og Næstved har ansøgt EU om et projekt, der skal medføre betydelige reduktioner af erhvervslivets udledning af drivhuds-gasser. EU har nu indstillet projektet til finansiering.

Erhvervslivet står for en stor del af af den samlede CO₂ belastning. I Albertslund Kommune er andelen 37 % af den totale udledning. I det nye projekt "Carbon 20 - Offentlige private partnerskaber til klimaløsninger" forventes 100 virksomheder i de 7 kommuner at reducere deres CO₂ udslip med 20%.

Bag projektet står udover Green Cities, Kommunernes Landsforening, DTU og Aalborg Universitet.

Partnerne skal arbejde med partnerskabsmodeller, klimatilpasning og CO₂ reduktion på lokalt niveau. Erfaringerne fra projektet skal gives videre til kommuner og erhvervsorganisationer i de øvrige EU-lande.

Projektet starter op ved årsskiftet. Det samlede budget for projektet er 16 mio kr., hvoraf EU støtter projektet med 50 %.

Indtryk fra 6. europæiske konference om "Bæredygtige byer" i Dunkerque

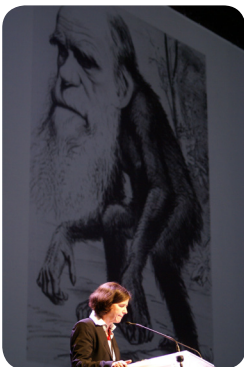
I maj måned tog en del af Green Cities sekretariatet i Albertslund til den 6. europæiske konference for bæredygtige byer. Vi bringer to artikler og billeder fra konferencen.

AF GUNVER BENNEKOU

I Dunkerque summer den store kongressal af mange forskellige sprog. Den 6. europæiske konference om "Bæredygtige byer" har samlet 1.800 mennesker fra 54 forskellige lande. I den store forhal er der udstillinger fra organisationer, byer og firmaer, som alle har overskriften bæredygtighed, sustainability, durable development.

Programmet for de 3 dage er spækket med forskellige aktiviteter. I den store plenarsal er der taler, indlæg bl.a. sendt via video-link, film og masser af liv. På førstedagen er der flere politiske talere. Mange af de lokale politikere er tidligere ministre i franske regeringer. Der er også indlæg fra både ICLEI og EU kommissionen.

Kathrine Richardsson – formand for den danske klimakommission – sætter med sin meget engagerede tale – perspektiv i debatten og sammenligner det vanskelige spørgsmål om klimaudfordringen med situationen da Charles Darwin satte hele vores egenopfattelse til debat. Hun illustrerer udviklingen i menneskets påvirkning af miljøet, og gør klart at det er risici vi her taler om. Hendes indlæg burde sendes i dansk TV i den bedste sendetid. Det kunne være en øjeåbner for dem, som synes at klimaspørgsmålet er uklart.

*Kathrine Richardsson
puster klimaånd
i konferencedeltagerne*

Jeb Brugman fra Canada viser i billeder hvorledes byer har udviklet sig til at bestå af industrielt fremstillede ensartede bygning. Hans point er byer er til for mennesker; det skal de også afspejle.

Der er også interaktiv debat, hvor vi i mindre grupper på 8-12 mennesker diskuterer hvilke udfordringer vi ser for at udvikle den bæredygtige by. Det er her jeg møder en planlægger fra Israel, som fortæller om hvorfor det er så nødvendigt at der sker et samarbejde på alle planer. Hvor Espen fra Norge, som har deltaget i alle de tidligere konferencer, udtrykker optimisme, fordi han på denne konference hører politikerne sammenkæde det bæredygtige samfund som en nødvendighed for at løse finanskrisen. De små grupper giver mulighed for at krydse erfaringer, og det er jo som ofte i samtalen med andre at inspiration til det videre arbejde kommer.

Der er også parallelle sessioner. I en session om samarbejde med forskellige myndighedsniveauer holder formand for Green Cities Leif Pedersen et oplæg om, hvorledes vi i Green Cities søger samarbejde. [Hele talen kan ses her](#)

Fra Danmark er der bl.a. repræsentanter fra Ålborg, København, Kolding, Næstved og Albertslund. I en seance fejres at nye byer har tilsluttet sig Ålborg Commitments.

Møblerne i forhallen ligner brune papflyttekasser, der er samlet på en alternativ måde. Men man sidder godt i paplænestolene. Man kan låne cykler til at transportere sig fra kongres-paladset til sit hotel. Og måltiderne består af økologisk mad, øllet er lokalt og produceret økologisk.

En god konference, hvor der er inspiration at hente, og hvor der er sammenhæng mellem ordene om bæredygtighed og konferencens egen ageren.

Dunkerque konference:

Store tanker om netsystemer og behov for konkrete løsninger

Dunkerque konferencen bød både på de store foredrag og workshops i mindre skala. Læs om de mest opsigtsvækkende idéer og de udfordringer hvor vi har potentiale til at bidrage rigtig meget.

AF LAURA JOTAUTAITE

Det er en frisk og solrig morgen i den nordfranske by Dunkerque, da vi går ind i kongressalen, hvor konferencen snart begynder. Vi bliver mødt af et halvmørke, brudt af violet lys og dunkende disko musik i bedste natklub stil. Ikke et traditionel setup for en seriøs konference, i hvert fald ikke set med danske øjne. Men da konferencen begynder, er det endnu en gang et bevis på, at franskmændene kan det der: kombinere legende lethed i stilen med alvor i indholdet. I kraft af sit mangfoldige program tilbyder konferencen indsigt i de nyeste tendenser indenfor området urban bæredygtig udvikling.

Konferencensalen
- kl. 10 om morgenen,
sol udenfor...

Hvad Darwin har fælles med klimaforandringer

I en ikke-kronologisk orden vil jeg begynde med at fremhæve formandens for Den Danske Klimakommission Katherine Richardsons foredrag. Hun sætter fingeren på pulsen af patienten: det globale samfund, når hun slår fast, at vi står over for et paradigmeskift, som vi skal erkende. Sådant et skift er ikke kun en ændring i fokusområder – det er et skift i selve (selv)forståelse af mennesket og dets aktiviteter på jordkloden. Problemet i dag er, at selv om klima- og miljøforandringer kalder på en gennemgribende ændring af hele det menneskelige adfærd, så affejes signalerne som utroværdige. Erkendelsen, som Katherine Richardson definerer kort og godt som "gutfeeling", udebliver. Hun henviser til problemet med videnskabens kompleksitet og de vide tvivlmarginaler, og fortæller derefter, hvordan videnskabens advarsel om betydelige konsekvenser ved højst to graders opvarm-

ning af atmosfæren bliver gjort til den laveste fællesnævner i politisk debat for derefter i bedste fald at blive reduceret til 1,5 grader og i værste fald latterliggjort. På det praktiske plan vil paradigmeskiftet indebære et skift i hele klodens energiforsyninger. Katherine Richardson fremhæver behov for et åbent CO₂ system og konkluderer, at planlægning af aktiviteter på alle niveauer skal foregå med bevidsthed om, at det globale energisystem i fremtiden vil blive bygget helt anderledes op.

Det globale net - energiweb

Det er just dette, som nok må siges være den gennemgående tendens hos dem, som holdt de store foredrag på et mere abstrakt niveau: Et behov for et globalt koordineret, fleksibelt energiudvindings- og forsyningssystem af vedvarende energi. Jeremy Rifkin, "Foundation on Economic Trends" i USA og forfatteren af talrige bøger, begynder sin tale med højtidelig erklæring. Han henviser til de hidtidige ideologiske og psykologiske bevidsthedsmodeller, og synes ligesom Katherine Richardson at et nyt tankeparadigme er en nødvendighed. Ifølge ham kan dette nye paradigme kaldes for "biosfærebevidsthed", da denne nye bevidsthed ikke kun har subjektet selv eller samfundet som centrale fokuspunkter, men indbefatter "hele vores spatio - temporal virkelighed", som han udtrykker det. Her placerer han sig selv i den amerikanske tradition, hvor diskursen på klima, miljø og bæredygtigheds områder er på et så højt filosofisk niveau, at den får en næsten-religiøs klang.

>> FORTSÆTTES NÆSTE SIDE

Centrum i Dunkerque
– med sol og kys...

Havudsigt og godt humør
i frokostpausen

>> FORTSÆTTELSE

J. Rifkin tager Katherine Richardsons opfordring til at tænke energien anderledes op, da han taler om emnet. Han kalder olie, gas og kulbaserede brændstoffer for "Sunset energis" – energikilder, som har nået sin solnedgangs periode. Et smukt navn med en truende betydning. Han advarer, at hvis energiudfordringen tages op i forskellige ukoordinerede pilotprojekter, kan vi fedte med det her indtil enden kommer i form af én eller anden klimakatastrofe. Simultanitet og koordination er løsningsordene for skabelse af et "post-carbon" globalt samfund. Jeremy Rifkin arbejder selv med at skabe det han kalder "Cooperate Master Plan" for produktion og koordination af vedvarende energiforsyninger. Nettet får ifølge ham en fremtrædende plads i et sådant system, da det kan blive muligt at transmittere energioverskud eller behov fra ét sted til et andet automatisk via det, og sende energiforsyninger omgående. Med andre ord, så samtænker han det globale energinet og web i ét system.

Globale udfordringer og Net 2.0

En anden fremtrædende oplægsholder, som kredser omkring nettets muligheder og udfordringer, er Bruno Lanvin, direktør for INSEAD. Han opstiller to tilsyneladende konkurrerende udfordringer, som møder de nationale og lokale myndigheder: Den ene drejer sig om presserende tilstedeværelse af globale problemer, som klimaforandringer, og den anden er borgernes voksende muligheder for at deltage i direkte dagsordensættende debatter igennem de nye digitale medier. I borgernes øjne bliver myndighedernes rolle i løsninger af globale udfordringer dermed mindre. Hvordan møder man så de nye tendenser konstruktivt? For det første, slår Lanvin fast, at innovation ikke længere kan ses som forbeholdt formelle forskningsstrukturer. Menige borgere skal i stedet ses som partnere i innovationsprocesser. Net 2.0 er både vigtig som en global centralstation for debat og for innovation. Han advarer dog, at hvis Net 2.0 bliver negligeret og overladt til sig selv, er det ikke demokratireproducerende. Adgang til nettet er ujævn, og der er magter, som bruger de nye værktøjer til at sætte sig tungt på debatten. Derfor er det vigtigt for de lokale myndigheder at deltage i formidlingen via nettet. Lige nu undervurderer de lokale myndigheder såvel som erhvervslivet både nettet selv og den rolle af partnerskab, som det giver de menige borgere.

Behov for løsningsforslag

På den mere jordnære plan fremhævede mange konferencedeltagere behovet for netværkende strukturer mellem nationale og lokale myndigheder samt internationale organisationer. Helt konkret var der talt om de ofte konkurrerende forhold mellem nationale og lokale myndigheder, samt de nationale myndigheders tendens til at ville kontrollere de lokale myndigheders arbejde, frem for at give dem værktøjer eller samarbejde. Det må siges, at disse bekymringer oftest bliver italesat af deltagerne fra de romanske lande. Behovet for at byerne danner netværk og deler både erfaringer og konkrete værktøjer blev også taget op. Olivier Landel, direktør for by-kommuners organisation i Frankrig, henviste til termen "interterritorialitet": Princip om interaktion mellem de forskellige geografiske regioner. Generelt må det siges, at set med danske øjne var der et element af selvfølgelighed i mange oplæg og diskussioner. Et andet problem var, at udfordringer og bekymringer, som f. eks. behov for at finde bæredygtige samarbejdsstrukturer eller nødvendighed for at koordinere løsninger på klima- og socialområder blev gentaget utallige gange i konferencen på et meget overordnet niveau, mens konkrete løsningsforslag ikke var så talrige. Her var Leif Pedersens foredrag relevant, hvor han helt konkret fortalte, hvordan de danske kommuners Green Cities samarbejde er organiseret, og hvordan det fungerer.

Potentiale for formidling af vores erfaringer

De danske kommuner har taget mange af de nævnte udfordringer op for længe siden og har udført et omfattende arbejde for at løse dem. F. eks. har mange kommuner haft succes med boligsociale projekter. Og da der er tørst efter helhedsløsninger på den urbane bæredygtigheds områder, er der stor mulighed for mere markant at bidrage med formidlingen af erfaringer i internationale sammenhæng. Det hele behøver ikke kun være succeshistorier. De daglige udfordringer og svipser er også en del af processen. I Dunkerques konference deltog både politikere, embedsmænd, medarbejdere i lokale og internationale organisationer, journalister samt aktører fra erhvervslivet. Det er derfor fuldt muligt, at deling af viden og erfaringer, både fra den danske og andre sider, vil batte noget.

EU lader guldsmeden flyve og kartoffeltroiden yngle

Med støtte fra EU's LIFE fond vil Allerød sammen med 4 andre danske kommuner de næste 5 år gøre en særlig indsats for den akut truede Stor Kærguldsmed og den sårbare Løgfrø.

AF OLE DAHLQVIST SØRENSEN OG LAURA JOTAUTAITE

Hvem har ikke ligget i sommerhusets lille soveværelse en sommeraften, haft vinduerne åbne, fordi det var så varmt, og ikke kunnet sove, på grund af frøenes kvækken? Alligevel forekommer fraværet at dette "irritationsmoment" faretruende. Den absolutte tavshed findes ikke i naturen. Men frøerne bliver færre og færre i hele verden – og nogle arter er specielt truede. Én af dem, som har været i størst tilbagegang i Danmark, er løgfrø.

Mange kan nok huske de uendelige sommerdage, hvor man går i det høje græs ved vandkanten, døsigt af varmen, måske lidt søvnig, og ens øje strejfes af glimmer i alt det grønne: En guldsmed svæver mellem stråene, i samme langsomme tempo som én selv.

Men efterhånden ses guldsmede oftere på billeder og applikationer på tøj, end i naturen. Specielt stor kærguldsmed er truet i Danmark.

Allerød kommune, som har de rigtige forudsætninger for at fremme de to arters overlevelse har besluttet at gøre noget ved sagen.

Allerød kommune deltager derfor i DRAGONLIFE der er et projekt støttet af EU-fonden LIFE. Projektet gennemføres i samarbejde med det estiske miljøagentur (Estonian State Nature Conserva-

tion Centre) og er dermed et værdigt indslag i bevaring af biodiversiteten i den nordeuropæiske natur.

I begge lande lever stor kærguldsmed og løgfrø på den nordlige grænse af deres udbredelsesområder, så de udfordringer der skal takles for at sikre bestandene er på mange måder ens. Samarbejdet mellem esterne og de danske kommuner skal sikre at viden og erfaring høstet et sted hurtigt kan implementeres et andet sted.

Stor kærguldsmed har altid været sjælden i Danmark, men er gået tilbage i løbet af de sidste hundrede år. Arten yngler i rene småsøer og findes kun på enkelte lokaliteter i Midtjylland og Nordsjælland. Disse levesteder trues primært af tilførsel af næringsstoffer og trævækst der overskygger vandet. Allerød kommune har i forvejen en af landets vigtigste populationer, som skal styrkes. I løbet af projektet vil derfor en række vandhuller i blandt andet Kattehale Mose (Allerød Kommune) og Ellemose (Gribskov Kommune) blive oprenset eller nygravet for stor kærguldsmed og skyggende trævækst vil blive fjernet.

>> FORTSÆTTES NÆSTE SIDE

>> FORTSÆTTELSE

"Allerød kommune fik tilbage i 2007 et nytårskort fra miljøministeren med netop stor kærguldsmed, fordi kommunen har fået ansvaret for at beskytte og lave naturpleje og genopretning for netop denne art. Vi er derfor meget glade for, at EU støtten nu giver os mulighed for at løfte opgaven" siger Ole Dahlqvist Sørensen, team natur og miljø og lokal projektmanager i Allerød Kommune.

Løgfrøen er flere steder kendt som kartoffeltrolden. Når man gravede kartofler i gamle dage kunne en af de opgravede kartofler pludselig begynde at kravle af sted. Ved nærmere eftersyn viste det sig at være en frø der havde ligget nedgravet om dagen ved siden af kartoflerne. Deraf tilnavnet.

Løgfrøen har tidligere været almindeligt udbredt i det meste af Danmark, men er i perioden 1945-1990 forsvundet fra ca. 90 % af sine levesteder, primært grundet overgroning af egnede ynglevandhuller og tab af fødesøgningsarealer.

Allerød kommune har ikke løgfrø men området har et potentiale og muligvis har arten været til stede så sent som i 1980'erne. Resultaterne af Dragonlife kan måske medføre at Allerød kommune i et efterfølgende projekt genetablerer en bestand af løgfrø ved aktiv udsætning. I løbet af projektet vil en del vandhuller blive oprenset eller nygravet for løgfrø. Desuden er det planlagt at etablere reservebestand af løgfrø ved Tinnet Krat og på Egtved egnen (Vejle Kommune) og det overvejes at etablere reservebestand ved Vandplasken (Hjørring Kommune).

Stor kærguldsmed

Stor kærguldsmed (*Leucorrhinia pectoralis*) er en stor og kraftig guldsmed. Hannen kendes på den citrongule tegning på bagkroppen. Den bliver op til 45 mm lang.

Stor kærguldsmed yngler i stillestående, næringsfattige eller svagt næringsrige søer og vandhuller i skov eller tæt på krat og buskads. Den foretrækker solbeskinnede vande med mange forskellige vandplanter og undervandsmøsser.

Løgfrøen

Løgfrøen (*Pelobates fuscus*) kendes bedst på sin imponerende størrelse og de lodrette pupiller. Arten kvækker oftest under vand og mest hyppigt efter solnedgang.

Størst ynglesucces opnår arten i vandhuller, der opnår en høj vandtemperatur gennem sommeren (gerne lavvandede eller/og klarvandede med fuld solindstråling). Tørrer vandhullet samtidig ud nu og da, optimeres dets egnethed som ynglehabitat yderligere, da udtørringen medfører uddøen af flerårige vandlevende rovdyr som ellers prædatorer effektivt på haletudser.

Om renheden

Den traditionelle tanke om at et bad gør én ren har en særlig relevant mening for os der arbejder på East Kilbride badet i Ballerup.

AF POUL-ERIK PLANFELTINSPEKTØR, EAST KILBRIDE BADET

Hvad med badet selv, kan vi jo spørge? Afgiver det kun renhed fra sig? Man kan nok tænke sig, hvor miljøpåvirkende offentlige bade er. Der er hårrejsende forbrug af vand, sæbe, syre og kemikalier. Men bade kan også "renses". Derfor har vi indført EMAS certificerende miljøledelsessystem. Det udfordrer os i vores daglige arbejde, men det gør det også spændende ikke kun at køre på rutinen, men hele tiden at være i bevægelse. Her kommer blot nogle få eksempler på vores indsatsområder.

Vandspejl

Vand er et væsentligt miljøforhold da det indgår i alle vores aktiviteter i badet, og mængden af forbruget afspejler derfor også dette. Vandet vil altid være den ressource, vi forbruger mest af. Men igennem effektivisering af processer har vi faktisk formået at halvere vort forbrug siden 2004, - en bedrift i sig selv skulle vi mene.

Vi er fuldt ud klar over at vi nærmer os grænsen for hvor meget mere vi kan spare på vandforbruget. Den ene side er at spare så meget vi kan, den anden er at det ikke må gå ud over kvaliteten af vores daglige arbejde, eller brugernes hygiejne. Det er en paradoks, at hvis badegæsterne "sparer" for meget på vand og sæbe og ikke vasker sig grundigt nok, så er vi nødt til at bruge flere kemikalier i vandet.

Kreativ omgang med affald

East Kilbride Badet hører under den almindelige dagrenovationsordning. Vi har dog valgt at sortere vort affald og ikke mindst finde kreative løsninger for at genbruge ting.

Da forbruget af overtrækssko er rimeligt stort og i betragtning af at de kun bliver brugt af tilskuere én gang, fik vi den ide at tilbyde de fritidsordninger der kom i badet at få en pose med tilbage til institutionen. De skulle så bare selv sortere dem. Da de fleste institutioner netop bruger disse overtrækssko, var det lige før de fik for mange. Men alt i alt en ordning vi er godt tilfredse med.

Har du set posen? Er der noget i den der er dit?

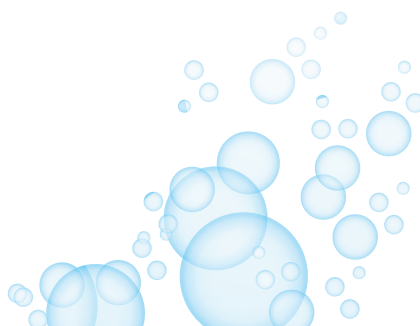
Der skal både forståelse for hvad den gode miljøadfærd er og personlig engagement til, for at vi skal lykkes med vores mål. Derfor snakker vi jævnligt medarbejdere imellem om vores handlinger både på arbejdet og i hjemmet. Det har vist sig at mange af os bærer hensynet til miljøet med sig hjem. Der bliver slukket for unødigt lys og fjernsyn der før stod på standby. At man kan skåne miljøet og samtidig spare penge, er en ikke uvæsentlig faktor.

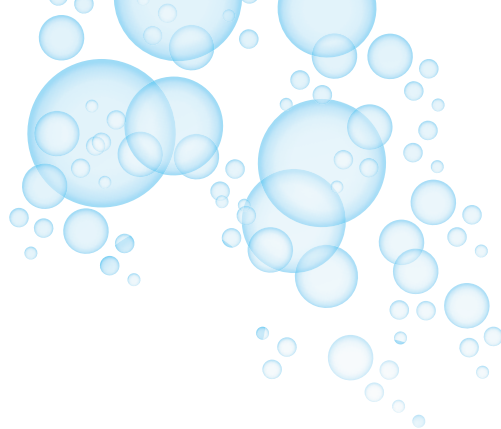
Dialogen med en af de største brugergrupper, nemlig skoleeleverne, er blevet til en fast introduktion af eleverne når nye hold starter. Elever og lærere bliver samlet i forhallen den første gang de møder. Her informerer vi dem om hygiejne, vand- og sæbeforbrug og hvorfor det er vigtigt at tage hensyn til miljøet. Visuelt har det bestemt givet bonus at vise dem den urene pose fra vandstøvsugereren der kører på bunden om natten.

>> FORTSÆTTES NÆSTE SIDE

” Selv en rejse på tusind mil begynder med èt skridt.

Lao-Tse

>> FORTSÆTTELSE

Den lange vej

Vi har måttet erkende at det er benhårdt at ville være miljøvenlig, på alle de områder hvor det overhovedet er muligt. Der skal arbejdes med tingene hver dag og alle skal være indstillet på at yde deres del af arbejdet.

Vi har indfriet alle vores mål og med de resultater vi har opnået ved vi nu at intet er umuligt for den der ikke giver op, selvom det ikke lige går som forventet. Vores arbejde på og ønsker om at East Kilbride badet udvikler sig, både som arbejdsplads og svømmehal er en evigt løbende proces.

At være EMAS- certificeret er begyndelsen på en rejse der aldrig ender. Nogle gange må vi erkende at intet af det vi har med i rygsækken kan bruges der hvor vi befinder os lige nu. Men en løsning kan altid findes hvis der er vilje.

Når nye tanker møder gamle vaner opstår der kampe. Vi tager imod udfordringerne.

Kun på den måde kan vi udvikle miljøledelsessystemet og miljøarbejdet i East Kilbride badet.

” Vi har indfriet alle vores mål og med de resultater vi har opnået ved vi nu at intet er umuligt for den der ikke giver op.

Om badet

East Kilbride Badet er en delvist brugerbetalt svømmehal under Ballerup Kommune. Udover at være åbent for offentligheden og institutioner, er East Kilbride Badet et undervisningsbad, der benyttes af kommunens folkeskoler, aften- og ungdomsskoler, seminarier samt dykkerklubber og svømmeklubben Triton.

Bygningsrenovering i Kolding skaber nye muligheder

Der var stor begejstring over både muligheder og materialer, da regionsformand Carl Holst og politikere i Kolding og Middelfart Kommuner gæstede Grøn Erhvervsvæksts fyrtårnsprojekt på Trompeterbakken i Kolding.

40 % af energiforbruget i Danmark går til opvarmning af vores boliger, derfor er der mange penge at hente ved at energirenovere. Det ved man godt i Kolding og Middelfart, hvor de to kommuner vil dele ud af deres viden og er gået sammen i samarbejdsprojektet Grøn Erhvervsvækst, der også inkluderer store virksomheder i energirenoveringsbranchen. Planen er, at uddanne håndværkerbranchen til at håndtere efterspørgslen på energirenovering og sideløbende demonstrere og dokumentere den nyeste viden på området i kraft af konkrete byggeprojekter som fx huset på Trompeterbakken i Kolding, der isoleres udvendigt med ny facade.

"Overfrakke-projektet" Coathouse T11

Politikerne i Middelfart og Kolding Kommune var sammen med Carl Holst fra Region Syddanmark inviteret med ud på byggepladsen, for at opleve det nyeste i energirenovering på nærmeste hold. Byggeprojektet på Trompeterbakken er et udviklings- og demonstrationsprojekt, der kan inspirere håndværkere og borgere til nye måder at energirenovere på.

Politikerne blev guidet gennem byggepladsen af bl.a. Bæredygtighedschef Benedikte Jørgensen fra Fiberline Composites A/S, som forklarede, hvordan huset fra 1949 får en overfrakke af isolering og glasfiber-facade på, som vil spare husets kommende beboere 80% på varmeregning og samtidigt give huset et nyt design. "Byggemødet på Trompeterbakken har helt klart sat fokus på nye muligheder for at udnytte potentialet for energibesparelser i vores boliger, og jeg håber, at politikere vil være inspireret til i fremtiden at tænke energieffektivisering ind, for eksempel i byggesagsbehandlingen eller når der føres miljøtilsyn med virksomheder. Her var det oplagt også at tilbyde et energitjek eller på anden måde fokusere på energi," udtaler Benedikte Jørgensen.

Fordel for samfund, klima og pengepung

Og der er mange fordele ved energirenovering, så det er bestemt vigtigt at have fokus på. Fra Region Syddanmark lød det fra Carl Holst: "Vi har i Regionen afsat 17 milliarder over de næste par år til byggeri i Region Syddanmark og det vil helt klart blive med fokus på energi. Men nybyggeri er en ting, her på Trompeterbakken ser vi nye muligheder for energirenovering af eksisterende byggeri, uden at beboerne behøver genhusning eller at boligen bliver mindre. Det tror jeg, vi vil se meget mere af i fremtiden".

Ved byggemødet deltog bl.a. Carl Holst, regionsrådsformand i Region Syd, Christian Kloppenborg-Skrumsager, Udvalgsformand Plan- og miljøudvalget Kolding Kommune, og Steen Dalstrøm, Borgmester Middelfart Kommune.

>> FORTSÆTTELSE

Energirenovierungsprojektet, der er det første af sin slags i Danmark, består i at isolere udvendigt med ny facade i modsætning til fx indvendig isolering eller hulmursisolering, som vi kender til i dag, og som både sviner og optager kvadratmeter i boligen.

Udsigt til stigende energipriser kræver handling

Byggemødet havde også en anden og meget aktuel dagsorden, for politikerne blev også bedt om at diskutere, hvad der kan gøres for politisk at skabe rammerne for at få gang i energirenoveringerne og den grønne erhvervs-vækst. En af de helt åbenlyse konklusioner blev præsenteret af innovationschef Peter Thorning fra Fiberline Composites A/S, som sammen med Isover har regnet på, hvad det vil koste for boligejere at lade være med at renovere boligen – og resultatet var skræmmende: "Tager man en almindelig bolig fra fx 1950'erne med et årligt energiforbrug på 25.000,- om året og vi fortsat har en energistigning på bare 6 % i gennemsnit om året, så vil boligejeren få en årlig energiudgift om 10 år på over 40.000 om året, eller over 80.000 om året om 20 år. Det er rigtigt mange penge. Til sammenligning ville et energirenoveret hus i dag med et årligt energiforbrug på 5000,- kunne nøjes med en årlig udgift på 8.500,- om 10 år, eller 16.500 om året, om 20 år. Så vi har både de privatøkonomiske argumenter i orden, og så har vi teknologien klar til imødekomme fremtidens vækst i energirenoveringer, som også vil gavne klimaet og ikke mindst sætte gang i samfundsøkonomien", udtaler Peter Thorning, Fiberline Composites A/S.

Projektet "Grøn Erhvervs-vækst", som Coathouse er en del af, skal imødekomme den stigende interesse for energieffektiviseringer af bygninger regionalt, nationalt og internationalt og skabe en fælles platform for erhvervs-mæssig vækst for de virksomheder, der arbejder inden for området i Syddanmark

Om Grøn Erhvervs-vækst – et samarbejde i energirenovering

Grøn Erhvervs-vækst skal udvikle værktøjer, metoder og kompetencer med henblik på at fremme udbredelsen af energieffektivt byggeri og renovering til byggeriets samlede værdikæde. Projektet er støttet af Syddansk Vækstforum med ca. 6 mio kroner. Projektpartnerskabet består af Middelfart og Kolding Kommune og følgende virksomheder: 180 Academy-IBC, Business Kolding, Byggecentrum, Grontmij Carl-Bro, Isover, Middelfart Erhvervscenter, Middelfart Sparekasse, Petinarolli, Schneider-Electric samt TRE-FOR og Fiberline Composites.

Coathouse T11 er navnet på byggeprojektet

Huset er et udviklings- og demonstrationsprojekt, der kan inspirere håndværkere og borgere.

- Det første af sin art i Danmark
- Teknikken skal kunne bruges i ældre boliger fra 1950-75
- Forskønner og isolerer i samme omgang
- Ingen genhusning eller byggerød
- Mister ikke kvadratmeter, fordi muren isoleres uden på
- Sparer 80 % på varmeregningen
- Udføres af Fiberline og Isover i samarbejde med blandt andre Nilan, Pro Tec og Cembrit
- Arkitekt Sofie Thorning i samarbejde med Tegnestuen Mejeriet

Yderligere oplysninger:

Kolding Kommune: Klimakoordinator
Merete Valbak, 79797713,
meva@kolding.dk

En god dag for miljøet i Albertslund

Både Jytte Abildstrøm og Klima- og Energiminister Lykke Friis gæstede Albertslund den 17. juni, da kommunen gjorde status på sit miljøarbejde.

AF PERNILLE FRIIS BRØDSGAARD OG LAURA JOTAUTAITE, MILJØ OG UDVIKLING, ALBERTSLUND KOMMUNE
FOTO: PETER A. PETERSEN, FRAME-IT.

Albertslund rådhus summede af liv den 17. juni - læn- gere og højere, end det plejer på en torsdag. Luften vibrerede af både glad og nervøs forventning. Dagen, som mange havde ventet på og forberedt grundigt, var kommet: Offentliggørelse af Grønt Regnskab 2009, Agenda 21 arbejdet 2010 og Klima 2010.

Eftermiddagen begyndte med et inspirationsseminar, der tog afsæt i kommunens Agenda 21 arbejde. Skuespiller og miljøaktivist Jytte Abildstrøm lyste op med sit røde hår og sit engagement på miljøområdet - og delte rigeligt ud af det i sin tale. Hun fortalte, hvordan miljøhensyn altid har været en stor del af hendes personlige liv, og om at hun ofte har mødt barrierer, når hun har villet gøre en ekstra indsats for miljøet. Jytte Abildstrøm opfordrede til store, modige skridt og citerede Storm P. for en omformuleret men rammende talemåde: "Mange bække små... er så irriterende!"

Engagement strømmede også fra de ti oplægsholdere, som fortalte ti korte og inspirerende miljøhistorier fra deres hverdag i kommunen. Historierne favnede bredt - fra lærerens kreative tiltag for at give specialklasselever grønne handlemuligheder, over etableringen af den CO₂-neutrale bolig, til fodboldbaner som holdes med 'kærlig' pleje og stærekasser i stedet for pesticider.

Til offentliggørelsesreceptionen i rådhuskantinen bød borgmester Steen Christiansen velkommen og introducerede årets grønne publikationer. Med Grønt Regnskab 2009 er det 18. gang, Albertslund gør systematisk status på kommunens samlede ressourceforbrug. Steen Christiansen fortalte stolt, at årets grønne regnskab viser fremgang på alle miljø- og klimaområder, men han erkendte samtidig, at fremgangen ikke er lige stor på alle områder. Blandt andet fordi udgangspunktet for ressourceforbruget i kommunen allerede er relativt lavt.

Lykke Friis modtager Albertslunds grønne rapporter af borgmester Steen Christiansen.

Klima- og Energiminister Lykke Friis, der modtog kommunens grønne publikationer, greb bolden fra borgmesteren og udfordrede ham ved at sige, at "når man har plukket de lavthængende frugter, skal man række højere op..." Albertslund fik også ros, for Lykke Friis fortalte, at da hun var på introkursus i miljøpolitik som ny Klima- og Energiminister, blev Albertslund fremhævet som en foregangskommune. Som tak for deltagelsen modtog Lykke Friis et eksemplar af "Albertslundtasken" - en taske med solcelle til opladning af mobiltelefonen.

Efterfølgende blev der indgået en aftale om samarbejde med Better Place, som vil være med til at skabe optimale muligheder for elbiler i kommunen.

>> FORTSÆTTELSE

Albertslunds miljø- og klimaindsats afhænger af, at der er private virksomheder i kommunen, som har et miljørigtigt drive. Borgmester Steen Christiansen uddelte Grøn Butik og Grønt Kontor diplomer som en anerkendelse til de butikker og virksomheder, som driver en forretning med omtanke for miljøet.

De grønne initiativpriser skulle også uddeles. Mini Trans A/S modtog prisen for virksomheder. Med Green Express – en kurerordning hvor de bl.a. kører med el- og hybridbiler – har de skilt sig ud i en branche, der ellers er svær at flytte miljømæssigt. Vridsløselille Andelsboligforenings og Albertslunds Boligselskabs følgegruppe for rækkehusene i Albertslund Syd fik borgerprisen for deres engagement i den energirigtige renovering af deres boliger.

Mange arbejdspladser i kommunen har deltaget i årets "Vi cykler til arbejde"-kampagne, og det har givet sved på panden og frisk luft til mange ansatte. For COOP Danmark Team Birotatio, et cykelteam fra COOP Logistik & Vareforsyning, gav det en ekstra gevinst. De fik nemlig prisen for at være det mest cyklende hold i Albertslund med 18,3 cykeldage i gennemsnit ud af 19 mulige.

Vi var heldige med vejret; solen varmede vores grønne arrangement. Folk kunne opholde sig på rådhusets terrasse, og mange benyttede dagen og lejligheden til at snakke med gamle og nye kollegaer og partnere. En dejlig dag – både for miljøet og for os.

De tre rapporter kan hentes på:

www.albertslund.dk/Borger/MiljoeOgNatur

Jytte Abildstrøm udveksler erfaringer med lærer Joan Yrsa Pedersen (tv) fra Vridsløselille Skole

” Mange arbejdspladser i kommunen har deltaget i årets "Vi cykler til arbejde"-kampagne, og det har givet sved på panden og frisk luft til mange ansatte.